

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Gabriely Bašné a soudců Mgr. Kateřiny Kozákové a Mgr. Ondřeje Hrabce ve věci

žalobkyně: **M. K.**
bytem X
zastoupená JUDr. Veronikou Navrátilovou, advokátkou
se sídlem Matiční 730/3, Ostrava

proti
žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**
se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2 – Nové Město

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 7. 2023, č. j. MSP-73/2023-ODSK-OTC/6,

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 7. 2023, č. j. MSP-73/2023-ODSK-OTC/6, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení o žalobě v celkové výši 16 456 Kč k rukám její zástupkyně JUDr. Veroniky Navrátilové, advokátky, do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Základ sporu

1. Žalovaný rozhodnutím ze dne 27. 7. 2023, č. j. MSP-73/2023-ODSK-OTC/6, zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti pro nesplnění podmínek stanovených v § 24 odst. 1 písm. c) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, neboť z provedeného dokazování vyplynulo, že žalobkyně v rozhodné době nežila s obětí ve společné domácnosti, ani nebyla obětí vyživována a tedy nespadá do okruhu oprávněných žadatelů o peněžitou pomoc. Proti tomuto rozhodnutí žalovaného brojí žalobkyně podanou žalobou.

II. Obsah žaloby, vyjádření žalovaného a následující podání

2. **Žalobkyně** v žalobě namítá nezákonnost napadeného rozhodnutí, neboť má za to, že splňuje veškeré zákonné podmínky ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů a je tedy oprávněnou žadatelkou o poskytnutí peněžité pomoci sekundární oběti trestného činu. Žalobkyně uvedla, že je pozůstalou matkou J. K. která byla zavražděna jejím tehdejším přítelem V. Ž. Ten se k tomuto činu doznal a uzavřel se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, kterou následně schválil Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 29. 3. 2023, č. j. 31 T 2/2023-495 (dále jen „trestní rozsudek“). V. Ž. bylo zároveň v rámci citovaného trestního rozsudku uloženo uhradit žalobkyni na nemajetkové újme částku 1 500 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 15 % od 18. 2. 2023 do zaplacení.
3. Ke skutkovému stavu žalobkyně uvedla, že v době své smrti J. K. žila se svou matkou ve společné domácnosti, což je zřejmé z trestního spisu, který si žalovaný pro účely svého správního řízení připojil (žalobkyně zejména odkazuje na protokoly o své svědecké výpovědi a výpovědi své vnučky S. D. K., kterou má žalobkyně svěřenou do pěstounské péče, ze kterých vycházel i trestní soud). Žalobkyně ke svému tvrzení o vedení společné domácnosti již v průběhu správního řízení krom trestního spisu navrhovala provést důkaz i svým čestným prohlášením. Žalovaný tento důkaz neprovedl a své rozhodnutí opřel toliko o úřední záznam o podání vysvětlení S. D. K. a protokol o výpovědi žalobkyně. Z úředního záznamu o podaném vysvětlení mělo vyplývat, že J. K. se od žalobkyně odstěhovala během letních prázdnin roku 2021, následně měla bydlet u kamarádů a do bytu žalobkyně docházet pouze na občasné návštěvy, při nichž se najedla, omyla či přespala, přičemž poslední měsíce před svou smrtí J. K. v bytě žalobkyně nikdy nepřespávala přes noc. I z důkazně nepoužitelného úředního záznamu o podání vysvětlení přitom ale vyplývá, že ještě dne 4. 8. 2022 (tj. 6 dní před vraždou) měla mít J. K. ve společném bydlíšti s žalobkyní své osobní věci. Je proto zřejmé, že spolu žalobkyně a J. K. v době smrti bydlely a že se dcera žalobkyně od žalobkyně neodstěhovala. Z protokolu o výslechu žalobkyně žalovaný vyvodil nesprávný závěr, že J. K. do bytu žalobkyně docházela sporadicky a pouze občas u žalobkyně s partnerem přespávala. Žalobkyně přitom ve své svědecké výpovědi uvedla, že dcera u ní spolu s přítelem spávala, koupala se tam a jedla, žalobkyně oběma prala prádlo a dávala jim peníze. Žalobkyně trvá na tom, že J. K. s ní v době smrti žila v domácnosti, kdy ani jinou domácnost, než u žalobkyně nikdy neměla. K závěru, že žalobkyně žila se svou dcerou v době její smrti ve společné domácnosti dospěl i trestní soud, jak vyplývá z odůvodnění trestního rozsudku.

Žalobkyně brojí proti argumentaci žalovaného, že trestní soud neprováděl k prokázání existence společné domácnosti dokazování a vyšel pouze z tvrzení poškozené, když z odůvodnění trestního rozsudku je zřejmé, že vycházel z informací a materiálů obsažených v trestním spise. Žalobkyně tak považuje napadené rozhodnutí za nezákonné a za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, jelikož skutkový stav, který vzal správní orgán za základ napadeného rozhodnutí, je v rozporu se spisy (nemá v nich oporu).

4. **Žalovaný** ve vyjádření k žalobě nejprve shrnul skutkový stav, z něhož vycházel pro účely vydání napadeného rozhodnutí a dále uvedl, že dle § 53 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), může provádět důkaz úředním záznamem, který je součástí trestního spisu. I když soud v trestním řízení z úředního záznamu nevychází, neznamená to, že správní orgán tuto listinu nemůže provádět k důkazu. Trestní soud se s ohledem na charakter řízení, v němž byla schvalována dohoda o vině a trestu, otázkou společné domácnosti nijak nezabýval a při posuzování nároku žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy vyšel ze skutečností uváděných žalobkyní v jejím připojení se s tímto nárokem do trestního řízení. K tomu žalovaný dodal, že správní orgán je vázán výrokovou částí trestního rozsudku, nikoliv však již jeho odůvodněním, přičemž skutková zjištění a z nich vyplývající právní závěry si musí na základě dokazování učinit sám. Dle žalovaného je zřejmé, že dcera žalobkyně žila na jiném místě než žalobkyně a i přesto, že žalobkyni navštěvovala, nepostačuje tato skutečnost k naplnění definice společné domácnosti a ke splnění podmínek pro poskytnutí peněžité pomoci oběti trestné činnosti dle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů.
5. V **replíce** k vyjádření žalovaného žalobkyně nad rámec námitek uplatněných v žalobě uvedla, že se žalovaný v odůvodnění napadeného rozhodnutí nevypořádal se svědeckým výsledkem S. D. K., ačkoliv dle svých slov provedl k důkazu celý trestní spis. Dále žalobkyně odkázala ve vztahu k dezinterpretaci posuzování nároků poškozených trestními soudy na nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22.
6. Ve **vyjádření ze dne 19. 11. 2024 žalobkyně** k výzvě soudu žalobkyně doplnila, že se svou dcerou žila v obdobném vztahu, jako by dcera dosud nebyla dospělá, a to i s ohledem na dceřiny psychické obtíže. V rozhodném období J. K. nebyla schopna zcela samostatného žití včetně samostatného bydlení a obživy. Vzhledem ke svému pokročilému věku žalobkyně pečovala s J. K. o domácnost společně a navzájem si pomáhaly, přičemž žalobkyně poskytovala dceři bydlení, zajišťovala stravu, prala prádlo, žehlila a uklízela domácnost. Ze svých příjmů pak žalobkyně nakupovala jídlo, kdy nákupy uskutečňovala i společně s dcerou, a hradila nájemné a poplatky za energie. S částí příjmů přitom mohla nakládat i J. K., neboť jí žalobkyně poskytovala peníze pro její osobní potřebu. J. K. sice finančně nepřispívala na vedení domácnosti tak jako žalobkyně, nicméně výrazně přispívala svou faktickou činností (úklid, vynášení odpadků, praní, žehlení, vaření, venčení společných psů, dle svých finančních možností nákup jídla a čistících prostředků do domácnosti). V bytě žalobkyně J. K. trávila každý den vyjma obvyklého vzdálení se. J. K. měla v domácnosti umístěny veškeré své věci obvyklé potřeby včetně oblečení a hygienických potřeb. Navzájem se rovněž žalobkyně s dcerou o sebe staraly v době nemoci a společně pečovaly o domácí mazlíčky.

III. Posouzení žaloby

7. Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) v souladu s § 75 s. ř. s. přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobkyní vymezených námitek, vycházel při tom v souladu s § 75 odst. 1 s. ř. s. ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného a shledal, že žaloba je důvodná, neboť skutkový stav, který vzal žalovaný za základ napadeného rozhodnutí, nemá oporu ve spisech a vyžaduje zásadní doplnění. Městský soud proto v souladu s § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. rozhodl ve věci bez nařízení ústního jednání.
8. Žalobkyně sice navrhla provedení důkazu (výsledky svědků a jejich čestnými prohlášeními, SMS konverzací žalobkyně s její dcerou J. K., fotografiemi pořízenými v bytě žalobkyně), avšak to samo o sobě neznamená nesouhlas s rozhodnutím o věci bez nařízení jednání (usnesení rozšířeného senátu ze dne 16. 2. 2016, č. j. 7 As 93/2014-48, č. 3380/2016 Sb. NSS). Soud k provedení těchto důkazů nepřistoupil, jelikož pro právní posouzení věci jsou dostatečná zjištění ze správního spisu. Důkazy, které jsou součástí spisového materiálu, se přitom neprovádí, neboť při přezkumu zákonnosti rozhodnutí žalovaného vychází ze správního spisu, přičemž správním spisem se dokazování neprovádí (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2009, č. j. 9 Afs 8/2008-117, č. 2383/2011 Sb. NSS).
9. Žalobkyně považuje napadené rozhodnutí za nezákonné a zároveň nepřezkoumatelné, neboť skutková zjištění ohledně existence společné domácnosti mezi žalobkyní a její dcerou J. K. nemají oporu ve správním spise, resp. jsou s ním v rozporu. Žalovaný neprovedl důkaz trestním spisem řádně, když vycházel z úředního záznamu sepsaného o podání vysvětlení S. D. K. a nevypořádal se s částečně doplňujícími a částečně rozpornými tvrzeními uvedenými v protokolu o výpovědi této vnučky žalobkyně. Rovněž tak nesprávně hodnotil skutečnosti uvedené v protokolu o výpovědi žalobkyně. Žalovaný postupoval v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů, když jednotlivé, žalobkyní navržené důkazy, nehodnotil jednotlivě a v jejich vzájemných souvislostech, i v rozporu s požadavkem na správné a úplné zjištění skutkového stavu.
10. Požadavek na správné a úplné zjištění skutkového stavu je vyjádřen v § 3 správního řádu a je předpokladem pro řádné posouzení věci. Pro úplné zjištění skutkového stavu je tak nezbytné, aby správní orgán provedl důkazy a shromáždil podklady pro rozhodnutí v takové míře, aby jimi osvětlil všechny pro posouzení věci rozhodné skutečnosti. Shledá-li soud, že je správním orgánem zjištěný skutkový stav zatížen vadou, zruší napadené rozhodnutí dle § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Za vady skutkových zjištění pak považuje ustálená soudní praxe tři situace. Prvou situací představují vady spočívající v absenci opory skutkové podstaty, z níž správní orgán při posuzování vycházel, v obsahu správního spisu (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 3. 2008, č. j. 1 Afs 7/2008-91 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 8. 2007, č. j. 3 As 54/2006-71). Druhou vadou je rozpor skutkové podstaty, z které správní orgán vycházel, s obsahem správního spisu a třetí vadou zakládá potřeba rozsáhlého doplnění skutkových zjištění za účelem odstranění neúplně zjištěného skutkového stavu (srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 5. 2017, č. j. 10 As 24/2015-71, č. 3577/2017 Sb. NSS). Dokazování ve správním řízení je pak dle § 50 odst. 4 správního řádu ovládáno zásadou volného hodnocení důkazů, přičemž správní orgán je ve vztahu k předmětu dokazování povinen zjistit přesně a úplně skutečný stav věci. Vyžaduje-li to konkrétní věc, je na správním orgánu, aby provedl dokazování v potřebném rozsahu,

Shodu s prvopisem provedla: S. K.

tedy aby případně obstaral a posléze provedl řadu důkazů. V této souvislosti městský soud zároveň poukazuje na to, že porušením principu volného hodnocení důkazů, který může vést až k tomu, že skutkový stav, který vzal správní orgán za základ napadeného rozhodnutí, je v rozporu se spisy nebo v nich nemá oporu, je mimo jiné i skutečnost, kdy správní orgán bez bližšího vysvětlení akcentuje toliko některé z provedených důkazů, zatímco jiné, nepodporující jeho závěry, opomíjí nebo záměrně vynechá (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2007, č. j. 5 Afs 165/2005-96).

11. Ze správního spisu městský soud zjistil, že dne 7. 4. 2023 podala žalobkyně žádost o poskytnutí peněžité pomoci jakožto sekundární oběti trestného činu. V předmětné žádosti uvedla žalobkyně skutkové okolnosti, z nichž vyvozovala oprávněnost své žádosti, a zároveň k důkazu navrhla provést mimo jiné příslušný trestní spis vedený Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 31 T 2/2023, který si správní orgán připojil. Z trestního spisu soud zjistil, že v něm jsou krom žalovaným provedených listin (úřední záznam o podaném vysvětlení S. D. K. ze dne 10. 8. 2022 a protokol o výsledku žalobkyně ze dne 12. 1. 2023) založeny i další listiny týkající se projednávané věci. Tyto zahrnují úřední záznamy o podaných vysvětleních osob, které měly k oběti vztah, z nichž soud zjistil jen okrajové souvislosti ve vztahu k vedení společné domácnosti žalobkyně a její dcery a dále úřední záznam o podání vysvětlení žalobkyně ze dne 10. 8. 2022 a protokol o výpovědi vnučky žalobkyně ze dne 11. 10. 2022, které se o spolužití žalobkyně a její dcery zmiňují více a vyvolávají důvodné pochybnosti o správnosti závěrů, ke kterým žalovaný dospěl. V rámci podaného vysvětlení dne 10. 8. 2022 (den úmrtí své dcery) (úřední záznam ze dne 10. 8. 2022, čj. KRPT-188429-34/TČ-2022-070071) žalobkyně k dotazu na vztah se svou dcerou uvedla, že s ní byly občas výchovné problémy, které v roce 2019 vyústily ve zrušení trvalého pobytu na adrese žalobkyně. Kontakt s J. K. byl nepravidelný, chodila však domů na návštěvu, aby se umyla, vzala si čisté prádlo či se najedla, a to i v době, kdy jejím přítelem byl V. Ž. a kdy spolu převážně přespávali venku pod stanem. Na adrese žalobkyně měla J. K. umístěny i své osobní věci. V rámci vysvětlení podaného téhož dne (úřední záznam ze dne 10. 8. 2022, čj. KRPT-188429-15/TČ-20220700771) vnučka žalobkyně, S. D. K., uvedla, že s J. K. vyrůstaly, problémy s ní nastaly na prahu její dospělosti, kdy začala experimentovat s trávou a pervitinem. J. K. měla bydlet různě po kamarádech a ke své matce chodit jen na návštěvy, třeba se vykoukala, přespala a šla zase pryč. Asi rok chodila s A. K., se kterým se rozešla asi měsíc před smrtí, poté začala chodit s V. Ž. Na návštěvy k žalobkyni pak chodili spolu (J. K. s L. Ž.), okoupali se, najedli a někdy si na hodinu či dvě odpočinuli. Přes noc u nich nikdy nezůstali. Sice chtěli, ale S. D. K. nechtěla. Naposledy je viděla dne 4. 8. 2022, kdy byli všichni u žalobkyně a řešilo se stěhování, přičemž J. K. a V. Ž. byli vyzváni, aby si odnesli své věci. V rámci výsledku provedeného dne 11. 10. 2022 (protokol o výsledku svědka ze dne 11. 10. 2022, čj. KRPT-188429-117/TČ-2022-070071) vnučka žalobkyně zopakovala, že s J. K. a žalobkyní bydlela od malička v jednom bytě 3+1, kde každá měla svůj pokoj. Ke spolužití s J. K. doplnila, že od doby, co jim představila V. Ž. by se dalo říct, že tam s nimi začala víceméně bydlet. Připustila, že někdy u nich strávili noc, jindy byli venku pod stanem. Z protokolu o výsledku žalobkyně provedeného dne 12. 1. 2023 (protokol o výsledku svědka ze dne 12. 1. 2023, čj. KRPT-188429-172/TČ-2022-070071) soud zjistil, že v době vraždy se žalobkyně zrovna stěhovala. Uvedla, že J. K. s jejím novým přítelem (V. Ž.) u ní spávali, koupali se, jedli. Dávala jim i peníze. Kdyby zakázala, aby J. K. přišla domů s V. Ž., nešla by domů vůbec.

12. Podle § 23 odst. 1 zákona č. 45/2013 Sb. zákona o obětech trestných činů platí, že *oběť má za podmínek stanovených tímto zákonem právo na peněžitou pomoc, kterou jí poskytne stát.*
13. Podle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů se za oprávněného žadatele považuje *osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.*
14. Podle § 25 odst. 1 věty první zákona o obětech trestných činů *peněžitá pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem.*
15. V souladu s § 25 odst. 1 zákona o obětech trestných činů účel peněžité pomoci spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace. Zákon v § 24 odst. 1 písm. c) rozděluje oprávněné osoby na ty, které žily se zemřelým ve společné domácnosti, a na ty, jimž zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Co se týče první skupiny osob, lze právo na peněžitou pomoc přiznat, pokud se jedná o některou z taxativně vyjmenovaných osob mající definovaný vztah vůči zemřelému (rodič, manžel, registrovaný partner, dítě nebo sourozenec) za podmínky, že tato osoba žila se zemřelým v době jeho smrti ve společné domácnosti. V případě druhé skupiny osob je právo na peněžitou pomoc podmíněno poskytováním výživy, respektive existencí povinnosti výživu poskytovat. Ze zákonného vymezení účelu peněžité pomoci a okruhu oprávněných osob tak plyne, že smyslem právní úpravy v § 24 odst. 1 písm. c) zákona je alespoň zčásti vybraným osobám finančně kompenzovat zhoršenou sociální situaci způsobenou buďto ztrátou osoby, která s pozůstalým žila v době své smrti ve společné domácnosti, tedy se podle svých schopností a možností podílela na úhradě nákladů a obstarávání společných potřeb, nebo ztrátou živitele pozůstalého.
16. V rozsudku ze dne 26. 3. 2021, čj. 5 As 316/2020-38, Nejvyšší správní soud k naplnění podmínek § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů uvedl, že podmínky příbuzenského vztahu a společného soužití je nutné splnit kumulativně. Samotný výklad neurčitého pojmu společná domácnost přitom vychází z § 115 dřívějšího občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.), který byl sice od 1. 1. 2014 nahrazen novým občanským zákoníkem (zákon č. 89/2012 Sb.), v zásadě však lze, ve shodě s dřívější právní naukou, dospět k závěru, že domácnost se i nadále vyznačuje dvěma základními stránkami - personální a majetkovou [shodně viz též Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 96]. I v případě domácnosti dle zákona o obětech trestných činů se tak jedná o trvalé soužití dvou nebo více fyzických osob ve spotřebním společenství, v němž jednotliví členové přispívají podle svých schopností a možností k úhradě nákladů i k obstarávání společných potřeb (viz rovněž Durdík, T., Čírtková, L., Háková, D., a Vitoušová, P. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář* Praha: WoltersKluwer ČR, 2018, s.198), příčemž musí mít trvalejší charakter (naopak občasné návštěvy, občasné přespání, přechodné ubytování nebo výpomoc v domácnosti nepostačují), avšak není vázán např. na formální přihlášení k trvalému pobytu, nýbrž se jedná o stav faktický (viz Gřivna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 146).*

17. Ostatně shodně je vykládán neurčitý právní pojem společná domácnost zmiňovaný např. v § 1098 či § 646 i v komentářové literatuře k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (srov. Švestka, Dvořák, Fiala: Občanský zákoník, Komentář, Wolters Kluwer ČR, Praha, 2014, právní stav v ASPI k 1. 1. 2020). Společnou domácností se podle komentáře rozumí vzájemný vztah fyzických osob, které spolu trvale žijí a zároveň z toho důvodu společně uhrazují náklady na své potřeby. Nezáleží na tom, zda jde o osoby blízké nebo osoby cizí. Jedná se o faktický stav, který nemusí být zanesen v příslušných evidencích. Za výjimečných okolností může jedna fyzická osoba vytvořit dvojí společnou domácnost. Manželé, kteří spolu trvale nežijí (např. každý z nich uspokojuje své bytové potřeby u rodičů), nevytvářejí společnou domácnost. Fyzické osoby společně uhrazují své potřeby i tehdy, když některá z nich dlouhodobě nebo přechodně na domácnost nepřispívá (např. dítě připravující se na budoucí povolání, nezaměstnaný druh apod.), pokud ostatní osoby projevují vůli společnou domácnost vydržovat a pokud se nepřispívající osoba v ostatních činnostech podílí na vyřizování záležitostí a udržování společné domácnosti.
18. Z civilistické judikatury pak lze poukázat např. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 292/2013, kde Nejvyšší soud k výkladu pojmu společná domácnost uvedl: „společnou domácností se ve smyslu ustanovení § 115 a 475 odst. 1 občanského zákoníku rozumí - jak dovodila již ustálená judikatura soudů (srov. například rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 9.3.1967, sp. zn. 5 Co 54/67, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 12, ročník 1968, zprávu býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10.6.1982, sp. zn. Cpj 163/81, uveřejněnou ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34, ročník 1982, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2002, sp. zn. 26 Cdo 463/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 44, ročník 2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.1.2002, sp. zn. 21 Cdo 436/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.8.2008, sp. zn. 21 Cdo 29/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2009, sp. zn. 21 Cdo 1622/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.3.2010, sp. zn. 21 Cdo 2013/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.10.2010, sp. zn. 21 Cdo 3233/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 96, ročník 2011, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.2.2012, sp. zn. 21 Cdo 4795/2009) - soužití dvou nebo více fyzických osob, které spolu žijí trvale a které společně uhrazují náklady na své potřeby. Společná domácnost zpravidla předpokládá společné bydlení v jednom nebo více bytech (k naplnění jejích znaků proto nepostačují například občasné návštěvy); výjimka z tohoto pravidla je možná jen tehdy, jde-li o dočasný a přechodný pobyt jinde z důvodu léčení, návštěvy příbuzných, výkonu práce apod. Jde o spotřební společenství trvalé povahy, a proto společnou domácnost představuje jen skutečné a trvalé soužití, v němž její členové přispívají k úhradě a obstarávání společných potřeb (nepostačuje například jen příležitostná výpomoc v domácnosti, společné trávení dovolených apod.) a v němž společně a bez rozlišování hospodaří se svými příjmy. Spolužijící fyzická osoba musí žít ve společné domácnosti tak, jako by byla členem rodiny; vyžaduje se, aby pečovala o společnou domácnost (obstaráváním domácích prací, udržováním pořádku v bytě, obstaráváním prádla a údržby šatů, přípravou jídla apod.) nebo poskytovala prostředky na úhradu potřeb společné domácnosti anebo aby byla odkázána výživou na zůstavitele. O společnou domácnost dvou nebo více fyzických osob jde - jak vyplývá z výše uvedeného - jen tehdy, jestliže spolu skutečně a trvale žijí na jednom nebo více místech a jestliže opravdu společně uhrazují náklady na své potřeby. Žádná fyzická osoba nemůže žít trvale ve spotřebním společenství s jinou fyzickou osobou proti své vůli; dvě nebo více fyzických osob tvoří společnou domácnost, jen jestliže všechny spolu opravdu chtějí trvale žít a společně uhrazovat náklady na své potřeby. I když je společná domácnost založena na skutečném (faktickém) soužití dvou nebo

více fyzických osob a skutečném (faktickém) společném uhrazování nákladů na jejich potřeby, její vznik a další trvání nutně předpokládá, že každá z fyzických osob, které tvoří společnou domácnost, projevila vůli být členem takového spotřebního společenství a že v takovém spotřebním společenství skutku i nadále setrvává. Povaha společné domácnosti jakožto skutečného (faktického) a trvalého spotřebního společenství dvou nebo více fyzických osob zpravidla vylučuje, aby společnou domácnost tvořily fyzické osoby, které spolu nechtějí být členy téhož spotřebního společenství, a aby stejná fyzická osoba byla současně členem dvou nebo více společných domácností (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.2.2013, sp. zn. 21 Cdo 2026/2011).“

19. Z citované judikatury vyplývá, že společná domácnost není pojmově vymezena existencí nějakého konkrétního stálého společného obydlí nebo jeho hmotného vybavení (společná domácnost může vzniknout i osobám bez stálého obydlí), ale jde o určitý model soužití dvou a více osob splňující stanovené podmínky, jimiž jsou trvalost soužití a společné hospodaření s příjmy, tedy naplňující pojem spotřebního společenství. Blízký vztah sám o sobě přitom společnou domácnost mezi dvěma osobami nezaloží, neboť nepostačuje, aby spolu blízké osoby bydlely v téže bytě, není-li zde vůle založit a vést spolu trvalou domácnost a za tím účelem se společně podílet na hospodaření a chodu domácnosti. Společná domácnost totiž vůbec nemůže vzniknout tam, kde spolu osoby (byť i vzájemně si blízké) bydlí, avšak společně nehospodaří (viz zpráva Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 1982, sp. zn. Cpj 163/81, uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34, ročník 1982). Nezřídka proto dochází k situaci, že spolu sice dvě či více osob sdílí jedno obydlí, ale přitom vůbec nejde o společnou domácnost ve smyslu shora citované ustálené judikatury.
20. Prizmatem shora naznačených judikатурních východisek je pak třeba pohlížet i na posouzení otázky existence společného bydlení žalobkyně a její dcery J. K. v rozhodné době před jejím úmrtím. Ohledně splnění první z podmínek (rodičovský vztah mezi žalobkyní a obětí) není mezi stranami pochyb, podstatou sporu je naplnění podmínky druhé, tedy existence jejich společné domácnosti.
21. Žalovaný svá skutková zjištění ohledně vedení společné domácnosti opřel prakticky výlučně o úřední záznam vnučky žalobkyně S. D. K. ze dne 10. 8. 2022, č. j. KRPT-188429-15/TČ-2022-070071, a o protokol o výsledku žalobkyně ze dne 12. 1. 2023, č. j. KRPT-188429-172/TČ-2022-070071. Z důkazu protokolem o výpovědi vnučky žalobkyně ze dne 11. 10. 2022, který žalovaný nijak nehodnotil, přitom soud zjistil, že závěr o neexistenci společné domácnosti mezi žalobkyní a její dcerou v době dceřina úmrtí je přinejmenším předčasný. Pomine-li soud skutečnost, že výslech nebyl veden za účelem zjištění stavu společné domácnosti, i přesto z vyjádření vnučky žalobkyně vyplývá, že pobyt dcery žalobkyně u její matky dosahoval v rozhodné době před úmrtím vyšší intenzity než v době, kdy jmenovaná žila s A. K. Vnučka žalobkyně výslovně připustila, že „Od té doby, co nám teta (J. K. – pozn. soudu) představila toho L., tak by se dalo říct, že tam (v bytě žalobkyně – pozn. soudu) s náma víceméně začala bydlet“. Žalovaný na tento výslech vnučky žalobkyně nikterak nereagoval, ačkoli byl součástí trestního spisu, a přestože vzbuzuje důvodnou pochybnost o úplnosti a věrohodnosti jím přijatého skutkového závěru. Z výpovědi vnučky i žalobkyně dále vyplývá, že dcera žalobkyně měla v bytě u své matky uloženy své osobní věci, byt byl o velikosti 3+1, přičemž žalobkyně v něm měla vlastní pokoj. Rodinná situace mezi žalobkyní a její

matkou ovšem nebyla optimální, J. K. se potýkala s drogovými a psychickými problémy, nepracovala.

22. Tato výpověď vnučky žalobkyně byla dále v průběhu soudního řízení doplněna vyjádřením žalobkyně ze dne 19. 11. 2024, učiněném v reakci na výzvu soudu k otázce, v čem spočívala společná domácnost žalobkyně a její zesnulé dcery. Žalobkyně vysvětlila, že se svou dcerou žila v obdobném vztahu, jako by dcera dosud nebyla dospělá, a to i s ohledem na dceřiny psychické obtíže, přičemž v rozhodném období J. K. nebyla schopna zcela samostatného žití včetně samostatného bydlení a obživy. Současně popsala, jakým způsobem J. K. přispívala na vedení společné domácnosti (úklid, vynášení odpadků, praní, žehlení, vaření, venčení společných psů, dle svých finančních možností nákup jídla a čistících prostředků do domácnosti).
23. Vykazují-li listiny, které byly součástí podkladového správního spisu pochybnosti o úplnosti zjištění skutkového stavu, měl žalovaný za účelem jeho zjištění bez jakýchkoliv pochybností učinit další dokazování nebo nabídnout ucelený argumentační rámec, který by ve svém výsledku vyvrátil jakoukoli pochybnost o tom, že J. K. nevedla společnou domácnost v rozhodné době se žalobkyní. Již ze správního spisu přitom vyplývá, že zesnulá dcera žalobkyně byla komplikovanou osobností, tudíž i vedení společné domácnosti se žalobkyní muselo vykazovat jisté abnormality/odchylky od běžně vnímaného vzorce/definice společné domácnosti. Nejenže tak žalovaný neučinil, řádně neprovedl ani dokazování trestním spisem. V odůvodnění napadeného rozhodnutí (ani ve správním řízení) se totiž k existenci dalších listin týkajících se otázky spolužití a závěrů z nich vyplývajících nijak nevyjádřil a řízení tak zatížil vadou opominutého důkazu. Za nedostatečný ve vztahu k objasnění stěžejní otázky však považuje městský soud i celkový obsah trestního spisu. Ten se totiž otázkou vedení domácnosti žalobkyně a J. K. nezabývá, což je i logické, jelikož tato problematika nebyla předmětem trestního řízení. Za tímto účelem proto ani nebylo v rámci trestního řízení vedeno žádné dokazování. To ostatně potvrdil v napadeném rozhodnutí i sám žalovaný, a přesto na základě dvou jím vybraných listin z tohoto trestního spisu učinil skutková zjištění rozhodná pro právní posouzení věci. Žalovaný proto pochybil, neučinil-li za účelem zjištění potřebných skutkových okolností další dokazování, z něhož by zjistil skutkový stav bez jakýchkoliv pochybností. Žalobkyně již ve správním řízení sama navrhla provedení důkazu svým čestným prohlášením, který žalovaný odmítl. Žalovaný přitom žalobkyni v průběhu správního řízení nijak neupozornil na neunesení důkazního břemene, přičemž ani žalobkyně neměla důvod k pochybnostem, když svůj nárok opřela zejména o trestní spis a odůvodnění trestního rozsudku, ve kterém trestní soud dospěl k závěru o existenci vedení společné domácnosti žalobkyně a její dcery. Skutečnost, že existenci společné domácnosti nemá žalovaný za prokázanou se tak žalobkyně v rozporu se zásadou předvídatelnosti správního rozhodnutí, dozvěděla až z odůvodnění napadeného rozhodnutí.
24. Až v reakci na napadené rozhodnutí proto žalobkyně navrhla důkazy svědeckými výpověďmi dalších osob obeznámených se způsobem spolužití žalobkyně a její dcery (výslech vnučky a jejího partnera, výslech syna a jeho partnerky, výslech sousedů, jejich čestná prohlášení).
25. Dokazování v soudním řízení správním je ovládáno principem plné jurisdikce, jež Nejvyšší správní soud definoval v rozsudku 1 As 32/2006-99 takto: „*Tento požadavek lze stručně vyjádřit tak, že soud při svém rozhodování nesmí být omezen ve skutkových otázkách*“

Shodu s prvopisem provedla: S. K.

jen tím, co zde nalezl správní orgán, a to ani co do rozsahu provedených důkazů, ani jejich obsahu a hodnocení ze známých hledisek závažnosti, zákonnosti a pravdivosti. Soud tedy zcela samostatně a nezávisle hodnotí správnost a úplnost skutkových zjištění učiněných správním orgánem a zjistí-li přitom skutkové či (procesně) právní deficity, může reagovat jednak tím, že uloží správnímu orgánu jejich odstranění, nahrazení či doplnění nebo tak učiní sám. Tato činnost soudu je nezbytným předpokladem pro bezvadný právní přezkum napadeného rozhodnutí, neboť jen správně a úplně zjištěný skutkový stav v řízení bez procesních vad může být podkladem pro právní posouzení věci. Není však cílem soudního přezkumu ve správním soudnictví nahrazovat činnost správního orgánu. Výhodiskem přístupu soudu pro rozhodnutí, zda a do jaké míry případně dokazování provádět, bude posouzení důvodnosti podané žaloby z hlediska uplatněných žalobních námitek. Soudní přezkum správních rozhodnutí nelze vnímat jako ‚odvolací řízení‘ v plné apelaci, proto také důkazní aktivita soudu bude vždy činností doplňkovou, nikoliv dominantní“ (s tímto chápáním zásady plné jurisdikce se ztotožnil i RS NSS v usnesení 10 As 24/2015-71, bod 42).

26. Soud k uvedenému shrnuje, že s ohledem na minimální rozsah dokazování provedený žalovaným je dána potřeba zásadního doplnění dokazování ze strany správního orgánu, jehož činnost soud nemůže nahrazovat (srov. judikaturu citovanou v bodě 25 výše). Je proto primárně na žalovaném, aby v dalším řízení dokazování přiměřeně doplnil a skutková zjištění postavil na jisto a do souladu s obsahem provedených důkazů.
27. Namítá-li žalobkyně, že žalovaný vycházel z „*důkazně nepoužitelného*“ úředního záznamu o podání vysvětlení a nikoli z protokolu o výpovědi, soud uvádí, že podle § 51 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, lze pro provedení důkazů užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Jde zejména o listiny, ohledání, svědeckou výpověď a znalecký posudek. V řízení správním tak lze k důkazu použít i záznam o podání vysvětlení.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

28. Žalovaný zatížil napadené rozhodnutí vadou nedostatečně zjištěného skutkového stavu, neboť toto jeho rozhodnutí nemá oporu ve spisu, resp. je s ním rozporu, a zároveň je potřeba rozsáhlého doplnění skutkových zjištění za účelem odstranění neúplně zjištěného skutkového stavu. Městský soud proto napadené rozhodnutí zrušil podle § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.).
29. V dalším řízení bude žalovaný dle § 78 odst. 5 s. ř. s. vázán právním názorem, který soud vyslovil v tomto rozsudku. V souladu s předpoklady uvedenými zejména v bodě 24 proto přikročí k důslednému provedení dokazování k otázce existence vedení společné domácnosti mezi žalobkyní a její zesnulou dcerou, přičemž v úvahu vezme nejen důkazní návrhy učiněné žalobkyní v průběhu správního řízení, ale žalobkyni vyzve k případnému navržení důkazů dalších.
30. Výrok o nákladech řízení je odůvodněn § 60 odst. 1 s. ř. s. Jelikož měla žalobkyně ve věci plný úspěch, náleží jí náhrada nákladů řízení, které představují odměnu a náhradu hotových výdajů advokáta. Odměna náleží celkem za 4 úkony právní služby, a to převzetí a přípravu zastoupení [§ 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], dvakrát za návrh ve věci samé (žaloba a replika k vyjádření žalovaného) ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu a vyjádření k výzvě soudu ze dne 14. 11. 2024 ve

smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu. Za každý úkon právní služby náleží zástupci žalobce mimosmluvní odměna ve výši 3 100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5. advokátního tarifu], která se zvyšuje o 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. K tomu se připočítává i sazba daně z přidané hodnoty. Celkem tedy činí náhrada nákladů řízení částku 16 456 Kč, kterou je žalovaný povinen uhradit žalobkyni k rukám její zástupkyně.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 31.01.2025

Mgr. Gabriela Bašná v.r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem provedla: S. K.